

Til Kunnskapsdepartementet

Saksbehandler: Tora Ferner Lange
Direkte tlf.: +47 21 04 59 71

Vår ref.: 17/3506-2
Deres ref.:

Vår dato: 30.05.2017
Deres dato:

Høringsvar til ny generell del av læreplan for grunnskolen : «Overordnet del – verdier og prinsipper»

Vi viser til høringsutkast fra Kunnskapsdepartementet av 10.03.2017 med forslag til ny generell del av læreplan for grunnskolen. Vi viser også til Kulturrådets tidligere engasjement og innspill til Ludvigsenutvalgets delutredning «Elevenes læring i fremtidens skole» og sluttrapport «Fremtidens skole», samt til forslag til forskrifter om rammeplan for femårige grunnskolelærerutdanninger.

Kulturrådet anerkjenner behovet for samsvar mellom de ulike delene av læreplanverket, og dermed et behov for også å revidere den generelle delen av læreplanen. Våre innvendinger og kommentarer til det foreliggende utkastet er i tråd med våre tidligere innspill til arbeidet med å utforme fremtidens skole.

1. Skolen som kulturbærer, utvikler og fortolker

Skolen er en av de viktigste kulturinstitusjonene i samfunnet, og kulturpolitikk og skolepolitikk er tydelig innvevd i hverandre. Vår tids skoledebatt handler om hvilket samfunn vi vil ha, hvilke verdier som skal vektlegges og hvilket menneskesyn vi vil skape for fremtiden. I et spenn mellom den enkelte ungdoms forutsetninger og rett til å gjøre egne frie og uavhengige valg, og samfunnets forventninger til kompetente og engasjerte borgere, anser Kulturrådet kunstnerisk og kulturell erfaring som svært sentralt.

Kulturrådet etterlyser i den overordnede delen av læreplanverket en innledning og analyse av de samfunnsendringer som særlig virker inn på barn og unges oppvekst og læring i dag. I et digitalisert, globalisert og åpent samfunn befinner unge mennesker seg i en strøm av informasjon og inntrykk. Problemstillinger knyttet til bl.a. kjønn, kropp, normalitet, sykdom, avvik, og kulturell, religiøs og familiær tilhørighet kan ikke overses. Ved tydeligere å beskrive og anerkjenne de samfunnsmessige betingelsene for skolens formål aktualiseres dens relevans. Slik vil skolens verdier og prinsipper kunne ses i sammenheng med en utvikling den har som formål å påvirke.

Kulturrådet spør seg også om høringsutkastets formuleringer om skolens verdigrunnlag er et egnet fundament for elever som skal bidra til forsoning mellom kulturer og livssyn. I dokumentet har et kristent

humanistisk grunnsyn forrang, noe som begrunnes historisk, og ikke ut fra nåtidig egnethet og forståelser av befolkningssammensetning og utfordringer knyttet til kulturelt mangfold. Ved inngangen til 2016 utgjorde innvandrere og deres etterkommerer født i Norge til sammen 850 000 personer. Det vil si over 16 pst. av befolkningen.¹ Norsk kultur vil i årene som kommer være langt mer heterogen med hensyn til referanser, livssyn og kulturelle praksiser enn bare for noen tiår tilbake. Kulturrådet mener at opplæringens verdigrunnlag derfor bør formuleres mer livssynsnytralt. Det er Kulturrådets oppfatning at den kulturelle forståelsen som skal formidles til elevene må gjenspeile befolkningssammensetningen og overordnet reflektere hvordan kulturelt sammensatte samfunn både er en realitet og en stor mulighet for kulturell og samfunnsmessig vekst.

2. Hva er helhetlig kompetanse?

Den nye rammeplanen for *barnehagene* som trer i kraft 1. august i år, vektlegger lek og barndommens egenverdi, at barna skal få bruke hele kroppen og alle sine sanser i sine læringsprosesser og knytter kreativitet tett opp til skapende aktivitet innen kunstfagene. Slik vi leser høringsutkastet til den nye overordnede delen av læreplanverket for *grunnskolen* er de kroppslige og estetiske perspektivene og kvalitetene fraværende. Vi ser ingen tydelig begrunnelse for denne forskjellen i de to dokumentene, og mener at de kroppslige og estetiske perspektivene og kvalitetene også må vektlegges i ny overordnet del av læreplanen for grunnskolen.

Høringsutkastet er gjennomgående preget av at elevene i fremtiden, og i et livslangt perspektiv av læring, må tilegne seg en mer sammensatt og større mengde kunnskap. Dette begrunnes delvis i arbeidslivets omstillingstakt, men også i endringer i livsvilkår og levesett som følger av teknologiutvikling og samfunnsmessige og kulturelle endringsprosesser. Forenklet framstår kunnskap og forståelse tilegnet gjennom klassisk kognitiv læring som en forutsetning for å kunne fungere i fremtidens arbeidsmarked og samfunn.

Kulturrådet oppfatter dette som en noe snever og begrensende tilnærming til hva læring er, og hva det å være et skapende menneske innebærer. Å lære, og å være barn og ungdom, er også en sammensatt sanselig, emosjonell og sosial erfaring. Uten eksplisitt å anerkjenne dette, og integrere det i ulike lærepraksiser, står skoleopplevelsen i fare for å begrense seg til kun det kognitive, og dermed ekskludere andre viktige egenskaper som er viktige i elevenes helhetlig utviklingsforløp.

Politiske uttalelser i senere tid gir signaler om at man ønsker å satse sterkere på de praktisk-estetiske fagene framover. Dette synes ikke troverdig når disse fagene mangler en tydelig forankring i den foreslåtte overordnede delen av læreplanen.

Det framstår som et paradoks at skolen synes å vektlegge kunst og kultur mindre enn tidligere, samtidig som kunsten og kulturens betydning i samfunnet styrkes med satsinger som Kulturløftet, Den Kulturelle Skolesekken og innføringen av kulturskoler i alle kommuner. Også Ludvigsen-utvalgets anbefalinger står i kontrast til denne utviklingen: Hvordan skal utforskertrang, kreative og skapende evner utvikles når dette ikke inngår i prinsippene for læring? Skal elevene i fremtiden bidra til innovasjon i arbeidsliv og i kunst og kultur – også med de økonomiske fordeler det kan gi samfunnet - må kunst- og kulturfag og fagenes praksis tydeligere inn i skolen.

¹ Kilde: NOU 2017:2 *Integrasjon og tillit*

Innledningen av den nye overordnede delen av læreplanen for grunnskolen stadfester at «*dokumentet gir føringer for opplæring i fag og prinsipper for skolens praksis, samt tydeliggjør opplæringens ansvar for danning og utvikling av elevenes helhetlige kompetanse*». Kulturrådet mener det på bakgrunn av dette er essensielt å få bakt inn flere estetiske prinsipper og praksiser for læring i dokumentet, som kan være overgripende for alle fag, og nettopp gi en større bredde i elevenes helhetlige kompetanse og et bredere fundament for fremtidige valg.

3. Konkrete forslag til teksten

Den tidligere versjonen av læreplanens generelle del fra 1993 beskriver hvordan opplæringen skal tuftes på tradisjoner for både skapende arbeid, søking etter viten og opplevelse. I høringsutkastet framstår det som om bare én av disse tradisjonene gjenstår; søking etter ny viten. I det følgende vil vi komme med noen konkrete kommentarer til dokumentteksten, og forslag til hvordan Kulturrådets perspektiver, basert på tradisjoner for opplevelse og skapende arbeid, kan skrives inn i høringsforslaget.

Avsnitt 1.4 Skaperglede, engasjement og utforskertrang

Her står det at «*elevene skal få utfolde sine egne skapende krefter gjennom sansning og tenkning*». Kulturrådet vil foreslå at også estetisk praksis - som å synge, spille, tegne, male, modellere, dramatisere, dikt og danse blir nevnt. Videre i dette avsnittet beskrives elever som lærer *om* skapende områder, men det er ikke nok å bare lære *om* skapende områder for å utvikle skaperglede, engasjement og utforskertrang, det må også praktiseres.

Avsnitt 2.1 Danning og helhetlig kompetanse

Dette avsnittet bør utvides og utvikles til også å beskrive hvordan det å uttrykke seg gjennom kunst- og kulturfag er avgjørende for utvikling av helhetlig kompetanse. For å støtte barn og ungdoms identitetsutvikling er det ikke tilstrekkelig at dette skjer «gjennom møte med andre mennesker, kultur, historie, natur og samfunn» Det må i dette avsnittet også understrekes at «barn og ungdom skal støttes i utviklingen av sin identitet gjennom å få uttrykke seg kunstnerisk.»

Det er også behov for å tydeliggjøre hva et vitalisert og moderne dannelsesbegrep kan bety i dagens skole. Etter Kulturrådets syn er danning en dialogisk modningsprosess mellom skole, samfunn og elevene selv, med utfoldelse i kunstnerisk praksis som forutsetning, og en dynamisk kulturforståelse som kontekst.

Andre del av dette avsnittet beskriver skolens oppdrag som å bidra til at elevene utvikler ulike typer kompetanser slik at arbeidslivet får tilgang til kvalifisert arbeidskraft. Kulturrådet mener formålet med skolen ikke er å forme elevene til kun å bli nyttige instrumenter i samfunnets tjeneste. Det er viktig med en skolekultur som ser at den enkelte elevs personlige evner og egenart er en forutsetning for at de skal kunne realisere både sine egne og samfunnets mål.

Avsnitt 2.4 Grunnleggende ferdigheter

Kulturrådet stiller seg undrende til at opplæringen i grunnleggende ferdigheter skal begrenses til opplæring i lesing, skriving, regning, muntlige ferdigheter og digitale ferdigheter – som ikke favner totaliteten av menneskelige uttrykk eller aktiviteter. Vi mener det finnes flere grunnleggende, fagovergripende verktøy for læring. Det fremstår i dette avsnittet som om tekst og

kommunikasjonsteknologi er alene om å være kilde til kunnskap. Dette er vi uenige i, og etterlyser en betoning også av praktiske ferdigheter og kunstneriske uttrykk i dette avsnittet.

Avsnitt 2.5 Å lære å lære

Her bør det belyses hvordan barn har mange ulike måter å lære på – gjennom kroppslig, fysisk og estetisk erfaring, gjennom sansning og lek, ikke bare gjennom refleksjon og forståelse.

Avsnitt 2.6 Tverrfaglige temaer

Basert på ovenstående argumentasjon og tidligere høringsvar som gjelder lærerutdanningene mener Kulturrådet at kultur/kulturelle perspektiver bør anses som grunnleggende og tverrgående temaer i alle fag og på tvers av etablerte faggrensener.

Del 3. Prinsipper for skolens praksis

I denne delen mener vi det vil være naturlig å legge til et nytt underpunkt, som åpner for en diversitet i praksiser som nevnt ovenfor. Hvordan opplæringen også skal gi erfaring med kunstneriske uttrykksmåter, emosjonelle erfaringer og praktisk arbeid må beskrives.

Det bør også være et viktig prinsipp for skolens praksis at unge mennesker i seg selv har et fornyende potensial i et samfunn og i en kultur, gitt friheten til å utvikle sin personlighet og sine evner.

4. Oppsummering - Skolens kulturelle rolle og praksis

Grunnskolen er samfunnets største kulturinstitusjon. Det gir den stort ansvar og makt. Det er Kulturrådets oppfatning at skolen må gjøre seg relevant ved å forstå seg selv som premissleverandør for et skapende, engasjert og kritisk tenkende menneske uavhengig av kulturell eller etnisk tilhørighet, evner og legninger. Da kan skolen også ha en rolle i å gjøre kunsten og kulturen tilgjengelig og bærende som integrert del av samfunnsutviklingen.

Kunst og kultur er et verktøy for å si oss noe om hvordan det er å være menneske. Vi mener at når skolen anerkjenner, praktiserer og utvikler elevenes kunstneriske og kulturelle evner og behov, vil og kan den forplikte seg til å ha en kulturell rolle som kan åpne skolerommet og gå i dialog med samfunnet rundt. Kulturrådet har forventninger til at den overordnede delen av ny læreplan vektlegger og tydeliggjør skolens rolle som både kulturbærer og fornyer. Dette må innebære en anerkjennelse av betydningen de praktiske og estetiske områdene har for elevenes læring.

Med hilsen

Tone Hansen
rådsleder

Kristin Danielsen
direktør

Godkjent og ekspedert elektronisk